
OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

VOLIT NOVÉ FORMY PŘI ZPRACOVÁVÁNÍ CVIČENÍ

Major Ladislav Jaček

Forma zpracovávání cvičení je již mnoho let v naší armádě v podstatě zachovávána. Byly obsahově změněny některé dokumenty pro řízení cvičení, na příklad místo mnohastránkových námětů dnes zpravidla ředitelství cvičení vypracuje stručnou základní výchozí situaci, rozhodčí nedostávají již řadu písemných pomůcek jako kdysi.

Přesto však je třeba přemýšlet o nových formách při zpracovávání cvičení. Podněcují k tomu v podstatě dva důvody. Především je neustále vytýkáno, že řídicí cvičení a rozhodčí příliš usměrňují cvičící velitele a štáby na tak zvaná autorská řešení předvídaná plánem provedení cvičení a nedovolují tak tvůrčímu přístupu k řešení problémů, ke smělému a iniciativnímu rozhodování.

Příčinu tohoto stavu je třeba vidět především v tom, že štábem ředitelství cvičení je připraven příliš podrobný písemný i grafický plán provedení cvičení a všichni rozhodčí jsou podrobně v jeho smyslu instruováni a doslova nacvičeni. Důsledek je potom ten, že štáb ředitelství cvičení a rozhodčí služba vyžaduje rozhodování jen v intencích plánu provedení cvičení, aby totiž cvičící do další situace vyšli tak, jak předvídal zpracovatel cvičení.

Vždyť ještě doposud jsou rozhodčí v době svého nácvičení ke zpracovávání detailních hlášení a zpráv, které mají v průběhu cvičení předávat cvičícím. Připravený plán nahrávání zpráv je potom obvyčejně doručen až do konce cvičení.

Podobný způsob práce je možný při skupinovém cvičení nebo nejvýš při štábním cvičení. Je však odsouzeníhodný při velitelsko-štábních cvičeních a při cvičeních s vojsky.

Tento systém práce má i mnoho jiných důsledků, neboť podobný podrobný plán je zpracován nejen vševojskově, ale i po družících vojsk do celé hloubky cvičení, takže dříve, než cvičící vyjdou do terénu, je celý průběh cvičení do všech podrobností promyšlen a připraven, takže cvičící jsou jen loutkami pohybujícími se podle schváleného plánu. Rozhodčí nerozhodují, nýbrž usměrňují.

Druhým důvodem pro zamyšlení se nad formami zpracovávání a řízení cvičení je skutečnost, že v letošním výcvikovém roce má být prvně použito některých nových druhů cvičení. Na příklad se u nás doposud neprovádělo dvoustupňové, dvoustranné velitelsko-štábní cvičení v terénu s pojítky. Přitom i tu, a zejména tu, je třeba zachovat podmínku iniciativního rozhodování velitelů.

Nikdo zasvěcený nepopře, že dvoustranná cvičení s vojsky, prováděná v rámci divise, byla fakticky cvičením jen pro stranu »červenou«, zatímco »modří« byli ve skutečnosti jen značkaři, které bylo třeba od samého

počátku usměrnit a nacvičit jejich manévry do celé hloubky boje. I tento systém je třeba likvidovat, chceme-li splnit ustanovení rozkazu ministra národní obrany na tento výcvikový rok.

Domnívám se, že jde v podstatě o vzájemný vztah mezi podrobností plánu provedení cvičení a samostatností v rozhodování velitelů. Čím podrobnější je plán, tím více jsou velitelé omezovali, čím bude plán povšechnější, tím samostatněji se velitelé budou moci rozhodovat.

Pokládám tento problém za vhodný pro diskusi proto, že se již nyní vyskytují snahy připravovat několik variant plánu provedení cvičení. Je to snad možný způsob, ale kam vede! Vezměme na příklad cvičení na thema »Střetný boj«. V jedné situaci se velitelé obou stran mohou rozhodnout podle několika (dvou nebo tří) variant. Na základě jejich rozhodnutí může se další situace vyvinout ve dvou nebo třech způsobech. Na každou tuto situaci však mohou velitelé reagovat opět podle několika variant. Kdybychom tak pokračovali, dostali bychom celý rozšiřující se počet variant situací a rozhodnutí, které není s to žádná zpracovatelská skupina předem připravit.

Obdobně je tomu u plánu provedení cvičení druhů vojsk a služeb, kde má podstatnou úlohu i rozdělení prostředků a změny v tomto přidělení v průběhu boje. A těchto situací je nesčíslné množství.

A to vůbec nechci řešit obtíže grafického nebo písemného vyjádření podobného plánu.

Je zřejmé, že zpracovávat plán provedení ve variantách je utopie.

Otázky tedy znějí — jak připravit plán provedení cvičení a jak instruovat rozhodčí službu.

Domnívám se, že všem rozhodčím je třeba vydat zámysl obou stran, a to jak písemně, tak graficky. Je nasnadě, že grafický zámysl nemusí být na mapě, nýbrž postačí na schematickém náčrtu.

Místo plánu provedení cvičení je třeba vydat ředitelstvím cvičení a rozhodčím hrubý časový a místní plán, který by obsahoval dobu, přibližnou čáru, na kterou vojska vyjdou, a velmi hrubou předvídanou činnost velitelů. Přibližnou čáru opět vyjádřit graficky na schématu.

Situace volit jen rozhodující a základní — podle stupně cvičící jednotky a přitom předem stanovit, že tento plán je jen směrným plánem, který nemusí být dodržen. Pokud jde o střetný boj, mohlo by dojít k té choulostivé situaci, že by vlivem rozhodnější činnosti mohl získat iniciativu a přejít do útoku »protivník«, který by tak úplně zvrátil zámysl a učební cíle. Mám za to, že v tomto případě je třeba předem vybavit »útočníka« větším množstvím prostředků a mimo to v kritickém případě provést »zásahy« prostředků nadřízeného velitele k usměrnění cvičení podle zámyslu.

Kromě uvedeného materiálu bude třeba rozhodčím vydat mapu potřebného měřítká a na ní co možná vyznačit základní situaci, stanovená rozhraní a hloubky úkolů v základním rozkazu. Do této mapy si rozhodčí v průběhu boje bude zaznamenávat nahrávanou situaci jako podklad pro další řešení.

Navrhovaný plán provedení cvičení lze provést na papíře formátu A 5, který svou velikostí je daleko výhodnější než dosud používané velké formáty.

Dílčí plány druhů vojsk pak připravit obdobně. Tento navrhovaný způsob na jedné straně usnadní přípravu cvičení, která se v poslední době neúměrně časově rozrůstala a zbytečně vyčerpávala štáb autorů cvičení, ale na druhé straně bude třeba klást vysoké nároky na štáb ředitelství cvičení a aparát rozhodčích v průběhu cvičení, kdy ředitelství cvičení bude muset podle vzniklé situace zpracovávat a vydávat podklady nadřízeného štábu.

Nebude tedy napříště možné připravit dokumentaci nadřízeného štábu na příklad na tři dny vedení boje předem, nýbrž ředitelství cvičení ji zpracuje a vydá teprve při cvičení.

Cvičení bude tedy i výcvikem pro štáb ředitelství cvičení. Nabízí se při tom otázka, zda ponechat — jako dosud — jediný štáb představující obě strany nebo vytvořit dvě skupiny, každou jako představitele jedné strany.

Zdá se, že by druhý případ byl ideálnější, ovšem pravděpodobně snaha ušetřit na počtech osob a konečně i lepší koordinace činnosti obou stran si vynutí jediný štáb.

Další otázkou je způsob instruktáže rozhodčích. Dříve než si na ni odpovíme, bude výhodné vyřešit rozsah rozhodčí služby. Skutečnost je taková, že dosud jsme se snažili obsadit v co nejširším rozsahu rozhodčím aparátem kdekteřeho velitele a náčelníka. Ředitelství cvičení to zdůvodňovalo tím, že je třeba náčelníky cvičit, mít nad nimi neustálou kontrolu a hlavně, nebudou-li tam rozhodčí, cvičení neskončí úspěchem.

Jsem toho názoru, že při velitelsko-štábním cvičení stačí u každého štábu jeden nebo dva rozhodčí. Jejich hlavním úkolem by bylo vytvářet doplňkové situace pro velitele a štáb, být styčným orgánem řídicího cvičení a spolupracovat na vyhodnocení cvičení.

Naši velitelé a štáby jsou již na takovém stupni, že není třeba ke každému náčelníkovi dávat rozhodčího ve funkci poradce. Štáb minimálně získá více klidu pro svou práci.

Bezpodmínečně je však třeba rozšířit aparát koncových rozhodčích tak, aby všichni cvičící velitelé měli komu velet a ukládat úkoly. Ve skupině koncových rozhodčích musí být zastoupeny všechny druhy vojsk a služeb, jejichž náčelníci jsou na posledním cvičicím stupni.

Na druhé straně je třeba vytvořit širší štáb ředitelství cvičení, který by byl schopen představovat nadřízený štáb obou cvičících stran, řídit při tom rozhodčí a slaďoval činnost obou stran.

Personální obsazení záleží ovšem na stupni prováděného cvičení.

Při tomto způsobu budou tedy především obsazeny podřízené a nadřízené stupně, čímž má řídicí danu nejlepší možnost poznat, jak velitel a štáb plní své základní povinnosti ve prospěch vojsk a starších náčelníků. Rozhodčí tím nebudou podporovat samoúčelné obkreslování a opisování situací a zpráv složkami štábu navzájem, nýbrž budou vyžadovat, aby se rozhodnutí dostalo k vojskům, a včasné podklady pro rozhodnutí staršího náčelníka.

Konečně — jak tedy nacvičit rozhodčí? Domnívám se, že především je — jako dosud — seznámíme na učebně se zámyslem a organizačními zásadami cvičení. Potom projdeme s nimi v terénu nejdůležitější předvídané situace, kde řídicí cvičení vyličí situaci a nechá ji řešit příslušným rozhodčím. Jeho řešení schválí nebo poopraví. V řešení se zabývá však jen

jeho všeobecnou podstatou. Rozdíl proti dosavadnímu způsobu je především v tom, že klademe daleko větší důraz na pochopení zámyslu cvičení, procházíme v terénu jen několik situací a neprobíráme je do celé hloubky.

Tento způsob umožní podstatně zkrátit dobu potřebnou k nácviku rozhodčích. Doposud byla tato doba nejméně tak dlouhá jako samo cvičení, někdy dokonce i delší. Myslím, že je možné zkrátit ji o třetinu až polovinu.

Samostatným problémem je otázka spojení. Dosud bylo zvykem předem naplánovat velitelská stanoviště, spojit je linkovými pojítky ředitelství cvičení a v průběhu cvičení dovedně navést cvičící, aby právě je zaujali. Při současném vedení velitelsko-štábních cvičení to nebude možné, neboť připravená linková síť po zahájení boje nemusí být vůbec použitelná.

Bude třeba přejít v řízení cvičení úplně na radiová a směrová pojítka a linková ponechat jen pro přípravné období. V souvislosti s tím bude třeba vyřešit stručné, jasné a přitom úplné pomůcky pro utajení velení, umožňující ředitelství cvičení získat co nejrychleji přehled o situaci a vydat rozhodčím pokyny pro další průběh cvičení. Přitom urychlené vyvíjet přístroj umožňující otevřené hovory na radiových pojítkách.

Radiové síť bude třeba volit tak, aby sloužily co nejpružnějšimu řízení cvičení.

Situaci na frontě by bylo možno na příklad řešit tímto způsobem:

Velitel strany »červené« se rozhodne — podá o tom hlášení nadřízenému veliteli, to jest řídícímu cvičení. Podobně učiní velitel strany »modré«. U obou velitelů jsou rozhodčí, kteří po síti ředitelství cvičení hlásí rozhodnutí velitele a svůj závěr.

Rozhodnutí obou velitelů jsou předávána cvičícími podřízeným velitelům. Ti se rozhodnou a vydají rozkazy podřízeným, to jest koncovým rozhodčím.

Této doby využije řídící cvičení, aby v zásadě rozhodl o dalším vývoji situace na frontě. Po hlášení koncových rozhodčích, že dostali rozkazy, vydá jim štáb ředitelství cvičení pokyn, jak hlásit další situaci.

Koncoví rozhodčí obou stran předávají potom situaci cvičícím podle pokynů ředitelství cvičení.

Je pochopitelné, že vylíčený způsob je schematický, jeho zásadní do držení zabezpečuje však ředitelství cvičení dostatek času k rozhodnutí o dalším průběhu cvičení. Je v moci ředitelství cvičení, aby tímto způsobem zabezpečilo splnění všech učebních cílů a úkolů daných pro cvičení.

Poněkud odlišná situace bude při cvičení s vojsky, a to zejména při divízních cvičeních. I při nich však tímto systémem je třeba především vést k tomu, aby vojska byla řízena veliteli a nikoli rozhodčími.

Úsekoví rozhodčí se svým aparátem tu budou mít rozhodující úlohu. Jim bude třeba dát taková pojítka, aby se rychle dohodovali s veliteli obou stran příslušného úseku a s hlavním řídícím, jemuž předloží návrhy na řešení v nejdůležitějších údobích boje.

Otázky řízení podobných cvičení vyžadují daleko hlubšího rozboru. Tyto mé poznámky jsou jen na okraj diskuse, která vzniká na našich pracovištích. Beze sporu vlastní provedení cvičení ukáže teprve celou hloubku problémů, které je třeba řešit.

Je naším úkolem co nejlépe předvídat, aby nejasností v samém průběhu bylo co nejméně. Bude především záviset na našich organizačních schopnostech, aby byly zvládnuty nové formy řízení cvičení.

Nezvratným faktem zůstane, že provádění tohoto způsobu cvičení vyžaduje vyspělého aparátu rozhodčí služby a ředitelství cvičení, který musí být schopen na místě, iniciativně, rozhodně a v intencích zámyslu cvičení vytvářet poučné situace. Tím odpovědnější musí být výběr rozhodčích do jejich funkcí. Tomuto rozhledu nelze však naučit v době instruktáže. K tomu musí být vedeni důstojníci celoroční prací, celým systémem velitelské přípravy.